

A T E M

Ateliér ekologických modelů, s. r. o.

**PERONIZACE V ŽST. PAČEJOV
A ZVÝŠENÍ RYCHLOSTI
V KM 299,650–304,009**

**ÚDAJE O ZELENÍ
Z POHLEDU PÉČE O KRAJINU**

Duben 2014

Peronizace v žst. Pačejov a zvýšení rychlosti v km 299,650–304,009

Údaje o zeleni z pohledu péče o krajinu

ZADAL:

METROPROJEKT Praha, a. s.

I. P. Pavlova 1786/2

120 00 Praha 2

ZPRACOVAL:

ATEM – Ateliér ekologických modelů, s. r. o.

Hvožděanská 3/2053

148 01 Praha 4

e-mail: atem1@atem.cz

tel.: 241 494 425

ODPOVĚDNÝ ZHOTOVITEL:

Ing. Věra L. Válová

SPOLUPRÁCE:

Mgr. Radek Jareš

Duben 2014

OBSAH

A.	ÚVOD	4
B.	CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ DOTČENÉHO NAVRHOVANOU TRASOU	5
C.	FUNKCE ZELENĚ V KRAJINĚ	6
D.	ÚSEKY TRASY – ÚDAJE O ZELENÍ Z POHLEDU PÉČE O KRAJINU	7
D.I.	KŘÍŽENÍ SE SILNICÍ III. TŘ. (VEDOUCÍ DO PAČEJOVA) – ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV	8
D.II.	ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV	8
D.III.	ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV – ŽELEZNIČNÍ STANICE KOVČÍN	8
E.	ZÁVĚR.....	10
F.	FOTODOKUMENTACE.....	11
G.	POUŽITÁ LITERATURA.....	12
G.I.	OSTATNÍ MATERIÁLY	12

A. ÚVOD

Cílem této studie je vyhodnocení stavu zeleně v železniční stanici Pačejov a jejím okolí z pohledu péče o krajinu. Nádraží by mělo v blízké budoucnosti projít celkovou rekonstrukcí.

Stávající rozptýlená zeleň byla hodnocena jednak přímo v koridoru trasy do vzdálenosti cca 15 m po každé straně (průběžně), jednak v návaznosti na přiléhající porosty směrem od trati dále do krajiny. Ve zprávě je vyhodnocen jak území vlastní železniční stanice Pačejov, tak nejbližší navazující úseky trati.

Při hodnocení zeleně bylo nutno přihlídnout k celkové obecné charakteristice bioregionu, ve kterém se hodnocená železniční stanice nachází (viz následující kapitola), jelikož tato charakteristika poměrně dobře vystihuje situaci podél hodnocené železniční trati.

Základní údaje však byly vyhodnoceny na základě přímého terénního průzkumu. I přesto, že byl prováděn takřka na úplném konci vegetační sezony, přítomné bylinné, keřové i stromové formace bylo možno bez problémů identifikovat. V přímém dosahu trati se vyskytovalo pouze malé množství druhů a většinou se jednalo o druhy běžné, často ruderalní či dokonce expanzivní. Z pohledu funkce rozptýlené zeleně v krajině není detailní druhový rozbor zcela nutný, spíše je třeba zhodnotit funkčnost daného prvku v konkrétním místě.

B. CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ DOTČENÉHO NAVRHOVANOU TRASOU

Celková charakteristika území vychází z „Biogeografického členění ČR“, které se využívá také např. při navrhování ÚSES (Culek a kol., 1996). Hodnocená oblast (železniční stanice Pačejov a sousedící okolí) je součástí **Blatenského bioregionu – 1.29.**

Blatenský bioregion (1.29) je tvořen žulovou pahorkatinou s četnými podmáčenými sníženinami. Významné a charakteristické jsou časté rybníky a mokřady, vystřídáné suchými žulovými pahorky s bory. Chybí zde vegetace skal a jakákoliv teplomilná biota. Obecně je Blatenský bioregion charakterizován převahou orné půdy, významně jsou zastoupeny kulturní bory, rybníky a mokré louky. Většina mokřích luk však byla v 80. letech meliorována. Typická nadmořská výška tohoto bioregionu je 430 – 580 m n. m.

C. FUNKCE ZELENĚ V KRAJINĚ

Před samotným vyhodnocením přítomné zeleně v koridoru trasy z hlediska péče o krajinu by bylo vhodné nastínit, jaké funkce zeleň v krajině obecně zastává. Jedná se o téma, kterým se zabývá celá řada autorů, přičemž mnoho z nich nahlíží na funkce zeleně z různých úhlů pohledu. Tento text vychází z těch nejzákladnějších charakteristik, které pak budou detailněji zhodnoceny v rámci jednotlivých úseků trati.

Krajinnou zelení se zpravidla označují plochy vegetace rostoucí mimo les. Tyto formace slouží k zachování a obnově přírodních a krajinných hodnot území. Odnepaměti patří k naší zemědělské krajině a i dnes je role krajinné zeleně zcela nenahraditelná. Prvky krajinné zeleně tvoří útvary bodové (solitérní stromy, drobné shluky křovin), liniové (větrolamy, izolační zeleň kolem zemědělských areálů, břehové porosty, meze, lemy teras) nebo plošné (polní remízky, prameniště s dřevinami). Tato rozptýlená zeleň poskytuje útulek hmyzu, ptactvu i savcům. Rostou zde i velmi vzácné polní plevely a další byliny nebo dožívající jedinci krajových odrůd ovocných dřevin.

Zeleň v krajině významně ovlivňuje mikroklima tím, že tlumí teplotní extrém, např. na intenzivně zemědělsky obhospodařovaných plochách, zvyšuje vlhkost vzduchu a značně přispívá k zadržení zásob vody v krajině. Skupiny dřevin působí nejen jako protierozní ochrana, ale i jako protiprachová a částečně i protihluková bariéra. Zeleň může mít i funkci produkční (ovoce, dřevo), orientační nebo estetickou.

D. ÚSEKY TRASY – ÚDAJE O ZELENÍ Z POHLEDU PÉČE O KRAJINU

V železniční stanici Pačejov i v přilehlém okolí je těleso trati z hlediska vegetace po celé délce velmi důkladně udržováno. Nebyl proto nikde v bezprostřední blízkosti drážního tělesa pozorován výskyt významnějších skupin či solitérních dřevin, do kterého by se předpokládal zásah během plánované rekonstrukce v avizovaném rozsahu.

Bylinnou vegetaci je možno popsat jako **vegetaci typicky ruderální**, ve které převažují ve všech úsecích tyto druhy: kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), ostružiník (*Rubus* sp.), kakost smrdutý (*Geranium robertianum*), ovsík vyvýšený (*Arhenatherum elatior*), vratič obecný (*Tanacetum vulgare*), svízel přítula (*Galium aparine*), pelyněk černobýl (*Artemisia vulgaris*), mrkev obecná (*Daucus carota*), místy se vyskytuje též netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*).

Ve **složení dřevin** je situace obdobná. V okolí železniční stanice převažují bez černý (*Sambucus nigra*), trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) – většinou ve formě náletů ve všech stadiích věku; dále růže šípková (*Rosa canina*) a trnka obecná (*Prunus spinosa*). Mimo území obce se k těmto druhům místy přidávají dle konkrétních stanovištních podmínek např. vrba jíva (*Salix caprea*) či hloh (*Crataegus* sp.).

Ze stromů se v blízkosti drážního tělesa (avšak mimo udržované pásmo trati) vyskytují velmi často trnovník akát, břiza bělokorá (*Betula pendula*), topol osika (*Populus tremula*), při průchodu loukami se přidávají duby (*Quercus* spp.), místy vrba bílá (*Salix alba*) či olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), výjimečně třešeň ptačí (*Prunus avium*) a v rámci lesů pak běžně pěstované druhy hospodářských dřevin. Ekologicky „cennější“ druhy (tj. stanovištně původní) jsou již většinou zcela mimo koridor dráhy; pokud se však přesto vyskytují, jedná se spíše o keřové formace těchto druhů nalétávající z okolních porostů. Jak již bylo řečeno, trať je pečlivě udržovaná, drážní těleso se zjevně pravidelně čistí od náletů a není porostlé. Lze tedy soudit, že stromy, které jsou u trati dlouhodobě ponechány i přes tuto údržbu, nespádají již do ochranného pásma trati a při úpravách se nepředpokládá jejich dotčení.

Jak **keřové, tak stromové porosty** představují v krajině podél hodnoceného úseku trati **především hnízdní biotopy, biotopy pro bezobratlé živočichy, příp. úkryty pro drobné savce** a z tohoto důvodu je potřeba věnovat značnou pozornost termínu případných zásahů do nich. Tyto je nutno směřovat do období mimo hnízdění, ideálně do podzimní a zimní části roku, tj. mimo vegetační sezonu.

D.I. KŘÍŽENÍ SE SILNICÍ III. TŘ. (VEDOUcí DO PAČEJOVA) – ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV

Na začátku tohoto úseku trati se ochranná výhledová stanoviště nacházejí v okolí rybníka Nový Pačejov, a to po obou stranách trati. Jedná se o rozsáhlejší stromové porosty, ve kterých v nejvlhčích místech převažuje olše lepkavá a vrba bílá, dále je přimíšen dub spolu s dalšími druhy.

Od tohoto místa až do železniční stanice Pačejov prochází trať zastavěným územím obce Pačejov-nádraží bez významnějších dřevin.

D.I.1. Zeleň z pohledu péče o krajinu

V tomto úseku je rozptýlená zeleň zastoupena poněkud hojněji, a to jak v bezprostřední blízkosti trati (liniový keřový doprovod poskytující hnízdní možnosti, úkryty drobných bezobratlých apod.), tak také v širším okolí. Jedná se především o rozptýlenou zeleň na vlhčích stanovištích, která má důležitou funkci zejména při zadržení vody v krajině, poskytuje útočiště řadě živočichů ale i bylinných druhů nacházejících se v jejím podrostu. V neposlední řadě pak také napomáhá k „rozbití“ obrovských celků zemědělsky obhospodařované půdy a tím k fragmentaci krajiny, která je ve srovnání s minulostí nepoměrně menší.

D.II. ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV

V prostoru samotné železniční stanice Pačejov se nenachází žádné ochranné výhledové ani krajinné dřeviny.

D.III. ŽELEZNIČNÍ STANICE PAČEJOV – ŽELEZNIČNÍ STANICE KOVČÍN

D.III.1. Východní strana trati

Podél trati se až po její křížení se silnicí III. tř. (Milčice – Olšany) v podstatě nevyskytují významnější společenstva rostlin ani dřevin (foto 7164 – pohled k Pačejovu). V blízkosti trati se nachází pouze několik smrků, ostatní stromový porost je tvořen takřka bezvýhradně trnovníkem akátem. Také pohled ke Kovčínskému rybníku (foto 7165) zcela jasně vypovídá o skladbě dřevin podél trati: opět převaha trnovníku akátu s příměsí vrby a dubů, vše většinou ve formě spíše dosud keřovité. Místy se též hojněji vyskytuje trnka obecná, v jejíž porostech byla během terénního průzkumu nalezena stračí hnízda.

D.III.2. Západní strana trati

Na této straně je trať doprovázena takřka výhradně poli bez ochrannářsky významnější vegetace. Před Kovčínským rybníkem prochází trať okolo lesa Plesníky, ten je však od trati oddělen místní komunikací. Navíc se jedná o les kulturní s převahou jehličnatých dřevin (fotografie 7165).

D.III.3. Zeleň z pohledu péče o krajinu

Tato část trati není bezprostředně obklopena významnější rozptýlenou zelení. Ta se v tomto úseku vyskytuje až dále od trati v návaznosti na přítomné vlhké až mokřadní biotopy. I přesto se na některých přítomných dřevinách (mnohdy nepůvodních a často i z hlediska ochrany přírody nežádoucích – např. trnovník akát) v době průzkumu nacházela ptačí hnízda.

E. ZÁVĚR

Železniční stanice Pačejov i přilehlé okolí se nachází z pohledu dendrologického v zásadě na bezkonfliktním území (zastavěné území obce sousedící s ornou půdou a kulturními lesními porosty). Podél drážního tělesa se vyskytují většinou pouze liniové formace keřů, výjimečně stromů, případně se jedná o bodovou rozptýlenou zeleň v podobě solitérních starších stromů. Všechny uvedené typy rozptýlené zeleně mají v tomto případě význam především jako útočiště nejrozličnějších druhů živočichů nebo v některých případech jako pastva pro včely. Prokazatelně nejvýznamnější funkcí existujících dřevin je, že slouží jako hnízdní biotopy ptáků. V době terénního průzkumu (listopad 2013) bylo však pozorováno pouze několik druhů ptáků: sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora modřinka (*Parus caeruleus*), sýkora cf. lužní (*Parus montanus*), vrabec domácí (*Passer domesticus*), červenka obecná (*Erithacus rubecula*) a kos černý (*Turdus merula*). Mimoto bylo opakovaně na vyšších stromech a jednou v porostu trnky obecné pozorováno hnízdo straky obecné (*Pica pica*) s typickou stříškou. Lze však rovněž předpokládat výskyt drobných savců, případně různých druhů hmyzu.

V některých případech dřevin se jedná o staré ovocné stromy, které mohou být cenným zdrojem starých krajových odrůd (především u jabloní).

Vzhledem k tomu, že trať v okolí železniční stanice prochází především polními kulturami, lze spatřovat funkci rozptýlené liniové zeleně rovněž coby možnou bariéru pro případné erozní procesy, dále zde plní úlohu izolační (odstínění prachu a částečně hluku z trati) a dále zadržení vody, jelikož trať se kříží s velkým množstvím nejrozličnějších kanálů, potůčků a potoků protékajících dále do polí a luk. Právě podél těchto vodotečí je přítomnost vegetace nanejvýš žádoucí a jsou zde rovněž největší „rezervy“, kde by bylo možno rozptýlenou zeleň podpořit dosadbou místně i stanovištně vhodných druhů, nebo jen prostým ponecháním spontánně vzniklých keřových a stromových formací s původními druhy. Potlačit by bylo nutno (či alespoň vhodné) pouze výskyt trnovníku akátu.

F. FOTODOKUMENTACE

- 7216: Nadjezd u železniční stanice Jetenovice – pohled ve směru k Plzni
- 7164: Nadjezd na Olšany – pohled k Pačejovu (ve směru k Českým Budějovicím)
- 7165: Nadjezd na Olšany – pohled ke Kovčínskému rybníku (ve směru k Plzni)
- 7166 – 67: Železniční přejezd před Kovčínem s vrbou jívou

G. POUŽITÁ LITERATURA

- 1) Culek, M. a kol (1996): Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha.
- 2) Hejný, S., Slavík, B. [eds.] (1988 – 1997): Květena ČSR. Vol. 1 – 8. Academia, Praha.
- 3) Kolektiv autorů (2001): Katalog biotopů České republiky. AOPK ČR, Praha.
- 4) Neuhäuslová, Z. a kol. (1998): Mapa potenciální přirozené vegetace České Republiky. Academia, Praha.
- 5) Danihelka, J. a kol. (2012): Preslia 84: 647 – 811, 2012 – Červený seznam cévnatých rostlin České republiky (nejnovější verze, stav v roce 2012).
- 6) Koblížek, J. (2006): Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků, I. a II. díl. Sursum, Tišnov.

G.I. OSTATNÍ MATERIÁLY

- 1) Internetové stránky www.ochranaprirody.cz
- 2) Internetové stránky <http://portal.nature.cz>
- 3) Internetové stránky <http://www.botany.cz>
- 4) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění
- 5) Vyhláška 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění